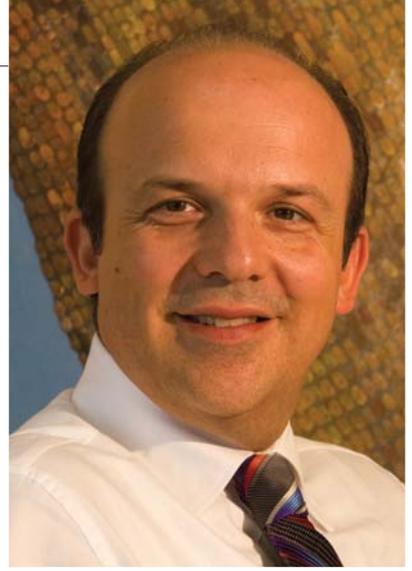

Dr. Yılmaz Argüden

Küreselleşmeyi yönetebilmek: Küresel vatandaşlık eğitimi

Teknoloji gelişip, dünya küçüldükçe ve dünya nüfusu arttıkça belki hiçbir zaman göremeyeceğimiz insanlarla karşılıklı bağımlılığımız artıyor. Avrupa'daki yüksek aerosol kullanımı, Şili'de ozon tabakasının incelmeye ve kanserin artmasına yol açıyor. Brezilya'daki yağmur ormanlarının tahrip edilmesi, global ısınmaya ve bazı turizm cenneti adaların sular altında kalmalarına neden oluyor. İsviçre'deki bir teknolojik gelişme, Türkiye'de yaşam kalitesini etkiliyor. Amerika'da verilen 300 oy, Ortadoğu'daki barış sürecini etkiliyor..

Dolayısıyla, **dünya vatandaşı olmanın hak ve sorumluluğunu kavrayan insanların sayısını artırmadan**, birçok küresel sorunla başa çıkabilmek de güçleşiyor. Oysa, dünyadaki eğitim sistemleri gençlere insan olmanın, dünya vatandaşı olmanın hak ve sorumluluklarını yeterince işlemiyor.

Bugün küresel konularla ilgili karar alma mekanizmalarına baktığımızda bu mekanizmaların ne kadar demokratik olduğunu belirlemek güç oluyor. Çünkü, karar alma birimi birey değil, ülke. Üstelik bazı ülkeler sadece nüfuslarının verdiği ağırlıkla değil, başka

özellikleriyle de ağırlık kazanıyorlar. Örneğin, sınırlı sayıdaki ABD vatandaşının oyu (Ermeni asıllı olanlar) 70 milyonluk Türkiye'yi etkileyebiliyor. Kıbrıs Rum kesimi'nin AB içindeki konumu ile elde edebildiği ağırlık, AB üzerinde Çin'in etkinliğinin üstüne çıkabiliyor.

Küresel boyutta tutarlı olabilmek, birçok temel değerlerin uygulanmasında insanlığın zor kararlar vermesi anlamına gelecektir. Örneğin, ülkeler bazında savunduğumuz demokrasinin her insana eşit bir oy ilkesi, küresel sistemin meşruiyeti için de geçerli olabilir mi? Yoksa, büyüklüğü ne olursa olsun, uluslararası sistemde her devletin oyu eşit mi olmalıdır? Ya da, devletler askeri güçleri ağırlığında oy mu kullanabilmeliler? Veya, devletlere ve/veya şirketlere ve/veya insanlara ekonomik ağırlıkları doğrultusunda oy hakkı mı verilmeli? Peki, zaman içinde bu konulardaki ağırlık değişiklikleri, küresel yönetim sisteminin meşruiyetini korumak için nasıl değişmeli? İkinci dünya savaşından sonra kurulan Birleşmiş Milletler, Dünya Bankası, IMF, Dünya Ticaret Örgütü ve NATO gibi uluslararası kurumlar yeni dünya gerçekleri

çerçevesinde hem karar alma ve uygulama becerilerini, hem de meşruiyetlerini yitirmeden yeniden yapılanacaklarsa, bu tip soruların şeffaf bir süreç içinde çözümlenmesi gereklidir.

Bu dengesizlikler belli bir zaman içinde küresel konulara ilişkin kararlarda her insanın bir oy hakkı ile temsil edilmesi yönünde değişebilir. Ancak, bilgi düzeyi yetersiz ve/veya yönlendirilmiş bilgilerle yüklenmiş insanların birer oy hakkı ile katılımı, küresel konulardaki kararların ne kadar sağlıklı olacağı konusunda açıkta bırakıyor.

Günümüzde oy hakkını insanların bilgi, gelir veya vatandaşlık nedeniyle sınırlamak, insan hakları açısından savunulması güç olgulardır. Dolayısıyla, **her dünya vatandaşının daha iyi eğitilmesi küresel bir öncelik haline gelmelidir.** Çünkü, gelişen teknolojilerle gün geçtikçe küçülen bir dünyada öne çıkan `Dünya Vatandaşlığı` kavramı her birimize kişisel ve toplumsal sorumluluklar yüklüyor.

Küresel dengenin sürdürülebilmesi için çevremizdekilerin sorunlarına ilgi duyma ve onlara yardım etme sorumluluğunun tüm insanlar tarafından benimsenmesi gerekli. Bu sorumluluğu yerine getirmesek dünyanın geleceğini tehlikeye attığımızı iyi anlamalıyız.

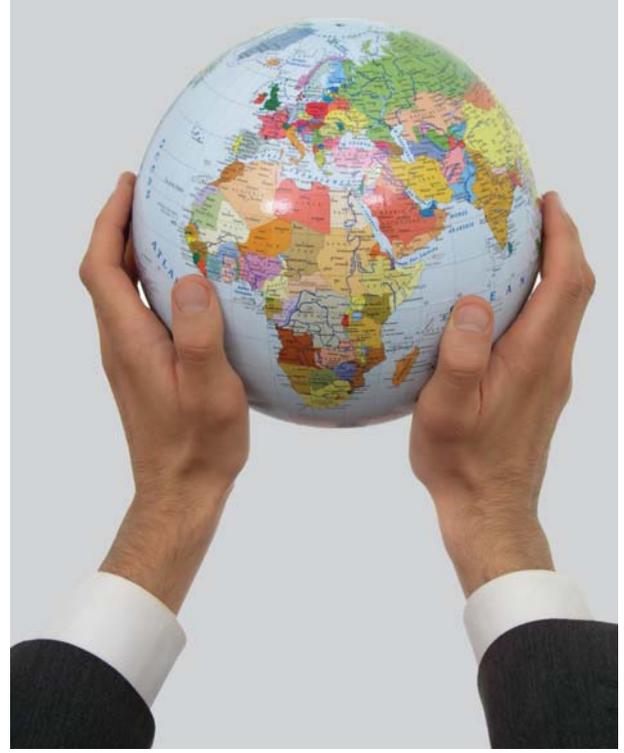
Son yirmi senede gelişmiş ülkelerle fakir ülkeler arasındaki gelir dağılımı uçurumu, ülkelerin kendi içindeki gelir dağılımlarından daha çok bozuldu. **Küçülen dünyada çevremizdekilerin sorunlarının bizim de sorunlarımız olacağı bilinci maalesef yeterince oluşmadı.**

Üstelik, dünyadaki eğitim sistemlerine baktığımızda bunların ulusal nitelikte olduğunu ve özellikle de dünya vatandaşlarının karşılıklı bağımlılığını değil, milliyetçiliği vurguladığını görüyoruz. Oysa, Einstein'ın da dediği gibi ırkçılığı ön plana çıkaran "Milliyetçilik bir çocukluk hastalığıdır. İnsanlığın suççeğidir."

Bu nedenle, sağlıklı küresel karar alma mekanizmalarının aynı zamanda adil olmasını sağlamak için okul müfredatlarının "Dünya Vatandaşı" yetiştirecek şekilde yeniden düzenlenmesi gerekiyor. Bu müfredatı oluştururken üzerinde hassasiyetle durulması gereken bir konu insanları "biz ve öteki" olarak ayırıştıran anlayıştan uzaklaşmak olmalıdır.

Biz ve Öteki

İnsanın genetik haritası belirlendiğinde ırklar arasındaki farkların yüzde birin bile çok altında olduğu da ortaya

Küresel dengenin sürdürülebilmesi için çevremizdekilerin sorunlarına ilgi duyma ve onlara yardım etme sorumluluğunun tüm insanlar tarafından benimsenmesi gerekli. Bu sorumluluğu yerine getirmesek dünyanın geleceğini tehlikeye attığımızı iyi anlamalıyız.

çıktı. Oysa insanlar benzerliklerinden çok farklılıklarına odaklanıyorlar. Bu farklılıkları ayırıcı bir anlayış ile kullandıklarında ise insanlığa hizmet etmiyorlar. Tarihteki bir çok kavga ve savaş insanların farklılıklarıyla ayrı kategorilerde değerlendirilmesinden çıkmıştır. Bugün de insanlığı tehdit eden en önemli unsurlardan biri insanların belli farklılıklara odaklanarak biz ve öteki ayırımı yapmalarıdır. Aslında önemli olan zihinlerde yaratılan uçurumlardır. Böylesi bir uçurum yaratmak için, aslında hiç de fiziksel özellikler, inançlar, dünyanın hangi coğrafyasında doğduğu gibi farklılıklara ihtiyaç yok! Önemli olan "biz" ve "öteki" kavramını kullanmak istemek.

Bir örnek ile bu konuyu açıklayalım: Düşünün ki hayali Zuzuland ülkesindeki insanların hepsi sarışın, hepsi

mavi gözlü, hepsi uzun boylu, aynı dili konuşuyorlar ve aynı dine inanıyorlar. Bu ülkede tek numaralı evlerde oturanların çocuklarından bir kaç tanesini öldürsek ve bunu çift numaralı evlerde oturanların yaptığı propagandasını başarılı bir şekilde gerçekleştiresek. Emin olunuz ki, o ülkedeki insanlar sokakta yürürken dahi, birbirlerinin tek numaralı mı, yoksa çift numaralı mı evlerde oturduğunu bilir hale gelmeye başlarlar. Bu işlem biraz daha ileriye giderse, tek ve çift numaralı evlerde oturanlar şehirlerin farklı bölgelerine taşınmaya başlayabilir ve yeni mahallelerinde evlere numaraları verirken, “öteki” gördükleri numaraları atlamaya özen gösterirler!

Oysa insanları ve toplumları “öteki” kavramıyla ayırmak yerine insanların farklılıklarını bir zenginlik kaynağı olarak görmek barışın ve gelişmenin temelidir. Ancak, maalesef uzaktaki bir “öteki” kavramı, insanların “biz” anlayışı ile dar alanlarda birlikte uyumlu yaşama dürtüsünü geliştiriyor. Belki de bu nedenle, özellikle yönetici kadroların işine geliyor bir “öteki” kavramı yaratmak. Oysa, bir toplumda yaratılan “öteki” kavramı, diğerindeki “biz” duygusunu güçlendiriyor, ve insanlığı kemiren düşmanlıklara dönüştürüyor.

Soğuk savaş yıllarının “komünistleri” bugün dost olabiliyorsa, “biz” ve “öteki” kavramlarının oluşturduğu zihinsel uçurumları aşmak da, Filistin-İsrail, Hıristiyan-Müslüman, Zenci-Beyaz gibi ikilemleri aşmanın anahtarıdır.

Elbette ki bu tek taraflı bir girişimle değil, küresel bir eğitim süreci ile sağlanabilir. Dünyadaki çeşitli ülkelerde tüm okul kitaplarının bu gözle elden geçirilmesi, teknolojik gelişmeler sayesinde küçülen ve birbirine bağımlılığı artan insanlığın zihinlerdeki ayırımları aşabilmesi için önemli bir adım olacaktır.

Biz ve öteki kavramları insanları pastanın büyütülmesine değil, onun paylaşılmasına odaklıyor. Oysa barış ve birliktelikle sorunların üstesinden gelmeyi hedefleyen

İnsanları ve toplumları “öteki” kavramıyla ayırmak yerine insanların farklılıklarını bir zenginlik kaynağı olarak görmek barışın ve gelişmenin temelidir. Bir toplumda yaratılan “öteki” kavramı, diğerindeki “biz” duygusunu güçlendiriyor, ve insanlığı kemiren düşmanlıklara dönüştürüyor.

insanlık, kendi yaşamını daha kaliteli hale getirebilecektir.

Zaten, insanları daha kaliteli bir yaşama taşımayı hedefleyen dinlerin de özünde bu anlayış var: Yunus Emre'nin sözleriyle

*“Sen sana ne sanırsan,
Ayrığa da (ötekine de) onu san;
Dört Kitabın manası,
Budur, eğer var ise...”*

Anadolu tarihinin önemli unsurlarından olan Ahiliğin ahlak tüzüğü de bu kavramı şu şekilde ifade ediyor: “Bütün insanlara tek nazarla, iyi gözle baka. Nefse galip ola. Kendine istediğini başkalarına da isteye.”

Küresel barış için, insan haklarının herkesçe yaşanabilmesi için, küresel demokrasi için, hoşgörünün ve insanların karşılıklı bağımlılığının öğretildiği müfredata ihtiyaç var.

Bu nedenle, dünya vatandaşlığını ön plana çıkaracak bir eğitim sisteminin oluşturulması yüzyıllardır oluşturulmuş “öteki” kavramını aşarak insanlığa önemli zenginlikler katacak “biz” kavramının benimsenmesine neden olabilir.

Bu konudaki küresel bir girişimin öncüsü, hoşgörü kültürünün anavatanı Türkiye olamaz mı?■